

A photograph of children in a forest, overlaid with a blue tint. The children are engaged in an activity, possibly related to nature or outdoor education. One child in the foreground is looking down at something in their hands, while others are visible in the background.

SFO – mellem skole- og fritidspædagogik

Katja Munch Thorsen og Trine Danø
Danmarks Evalueringsinstitut

Hvorfor undersøge SFO?

- SFO har eksisteret siden 1984 og er siden da vokset eksplosivt i antal
- Op mod 200.000 danske børn tilbringer 1-6 timer i SFO hver dag
- SFO er en del af skolen
- Men der er ingen fælles beskrivelse af SFO's formål og indhold
- Og ikke systematisk viden om pædagogiske mål og praksis i landets SFO'er

Undersøgelsen har fokuseret på:

- Nationale og kommunale mål, rammer og vilkår
- Pædagogiske mål i den enkelte SFO
- Hverdag i SFO og sammenhæng mellem pædagogiske mål og praksis
- SFO som en del af skolen
- Samarbejde mellem lærere og pædagoger
- SFO's bidrag til lærings- og kompetenceudvikling i børns liv

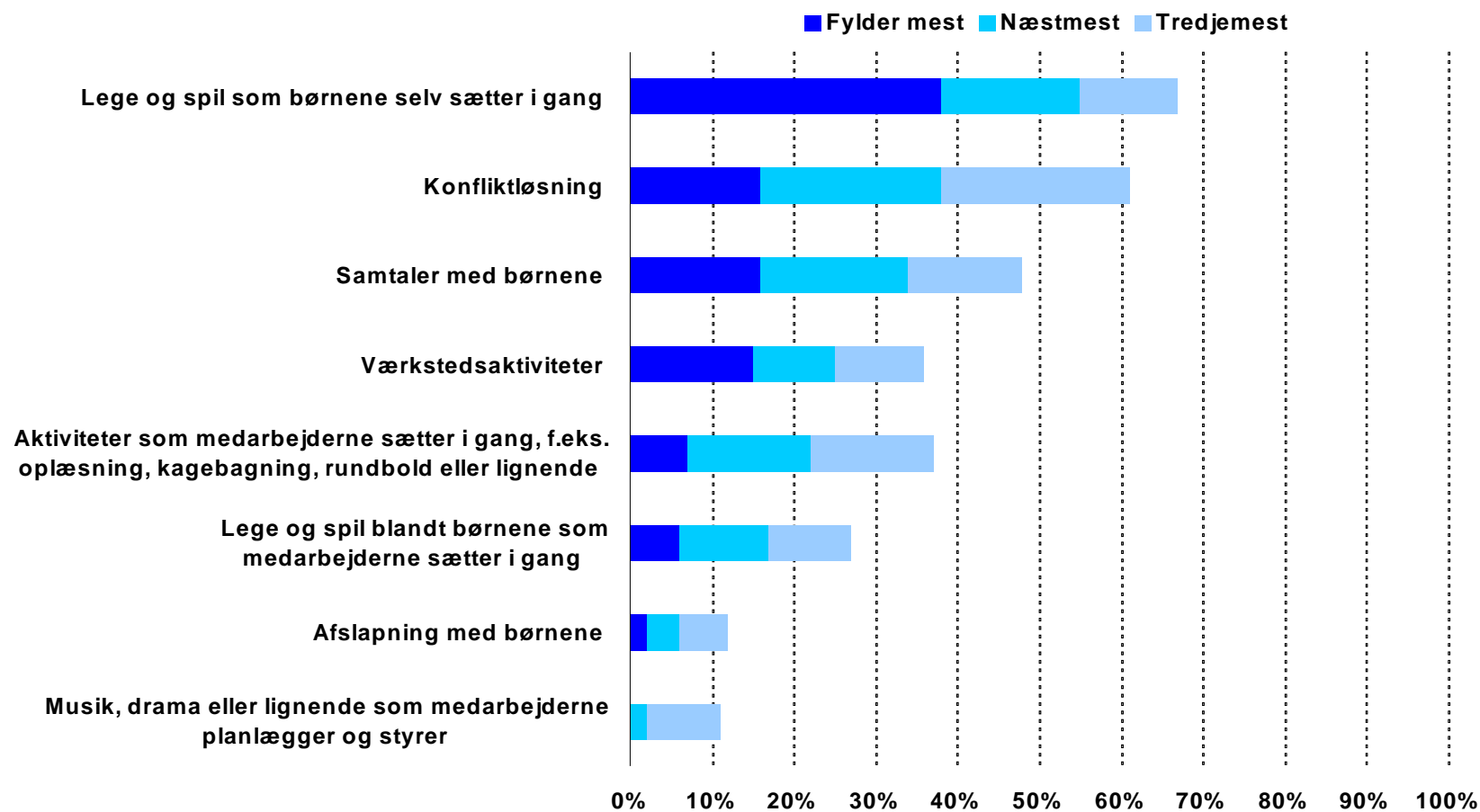
Undersøgelsen har omfattet

- Forundersøgelse og fokusgruppeinterviews blandt ledere og medarbejdere i SFO
- Spørgeskemaundersøgelse blandt ledere og medarbejdere i SFO – spørgeskemaer udsendt til 900 SFO'er
- Interviewundersøgelse på syv skoler med interviews af skole- og SFO-ledere, lærere og pædagoger

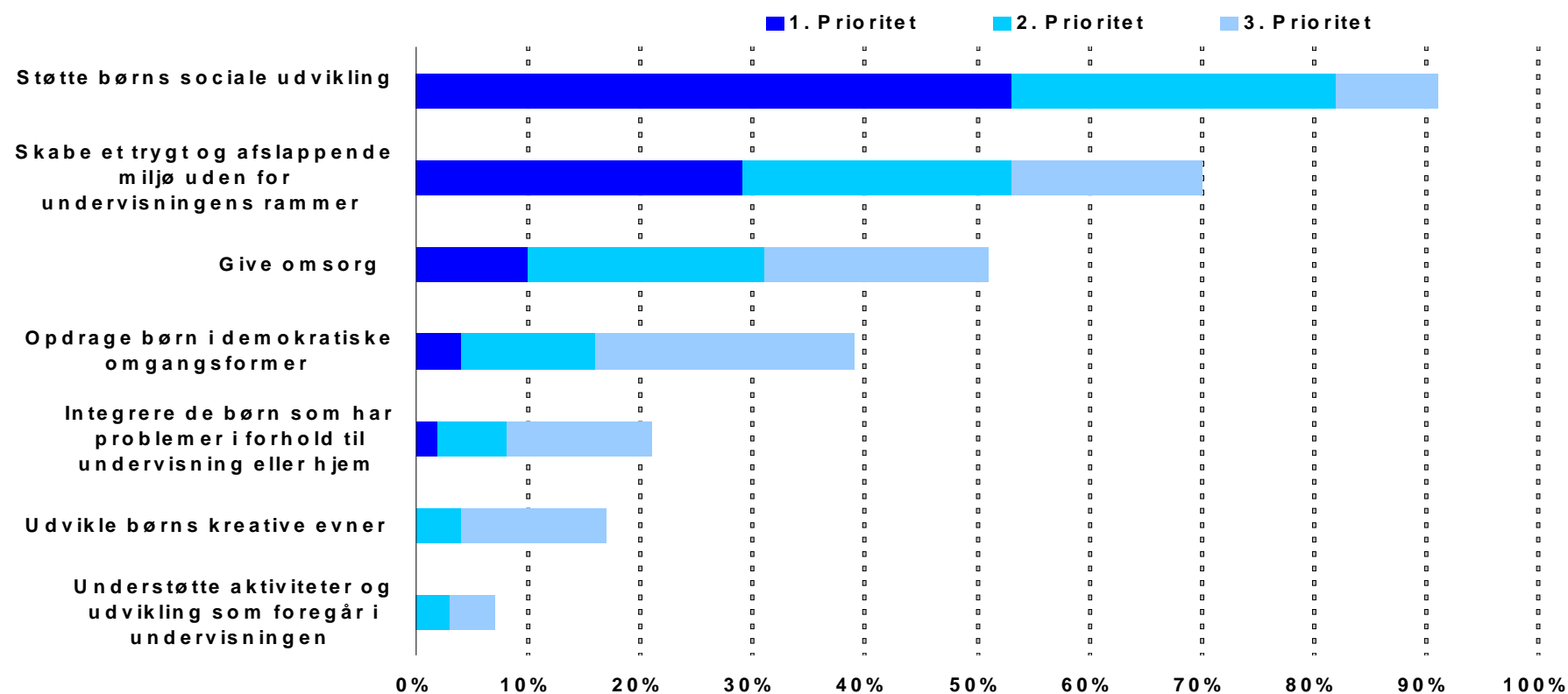
SFO har enestående placering og muligheder

- I SFO er vennerne, og man kan slappe af og lege
- SFO er også en del af skolen
- Fælles skolebestyrelse og ledelse
- Lærere og pædagoger er kolleger og kan samarbejde om de enkelte børn og om fælles aktiviteter for større grupper af børn
- På skolen kan man være fælles om syn på børnene og værdier for adfærd så børnene oplever samme normer både formiddag og eftermiddag
- Man har mulighed for at bryde skoledagen op på nye måder og eksperimentere med leg og læring
- Men mange steder benytter man ikke de mange muligheder.....

Hvad fylder i SFO's hverdag

Vigtigste opgaver i SFO

Venskaber og fri leg

Spørgeskemaundersøgelsen viser:

- at lege og spil børnene selv sætter i gang fylder mest i hverdagen
- at SFO's vigtigste opgave (ifølge ledere og medarbejdere) er at støtte børns sociale udvikling

Interviewene forklarer:

- "børn lærer ting ved at gøre, opleve, have fingrene i ting, prøve sig selv af, løse konflikter og udvikle sig"
- "om formiddagen er børnene med til at give strukturen indhold. Om eftermiddagen er de selv med til at bygge strukturer op"
- "det meste af tiden [til leg] går med at organisere. Det tager tid..."

Det handler om at se børnene (også de stille...)

Spørgeskemaundersøgelsen viser:

- at længere samtaler med børnene både i hyppighed og omfang fylder meget i hverdagen
- at det at skabe et trygt og afslappende miljø uden for undervisningen samt at give omsorg har høj prioritet

Interviewene forklarer:

- "børn har brug for nærværende voksne omkring sig, at de kan mærke at vi er der"
- "børnene skal holdes fast på deres valg, de skal lære at vi er ikke lige glade med dig, vi har regnet med dig"
- "for at give børnene lige muligheder må man behandle dem forskelligt"

Valgfrihed og medbestemmelse (1)

Spørgeskemaundersøgelsen viser:

- at størstedelen af medarbejderne (77 %) og lederne (70 %) prioriterer børns valgfrihed med hensyn til de aktiviteter de deltager i over at tilskynde børnene til aktiviteter som man mener de har behov for
- at opdragelse af børnene i demokratiske omgangsformer spiller en vigtig rolle og af mange prioriteres blandt de 3 vigtigste opgaver for SFO

Valgfrihed og medbestemmelse (2)

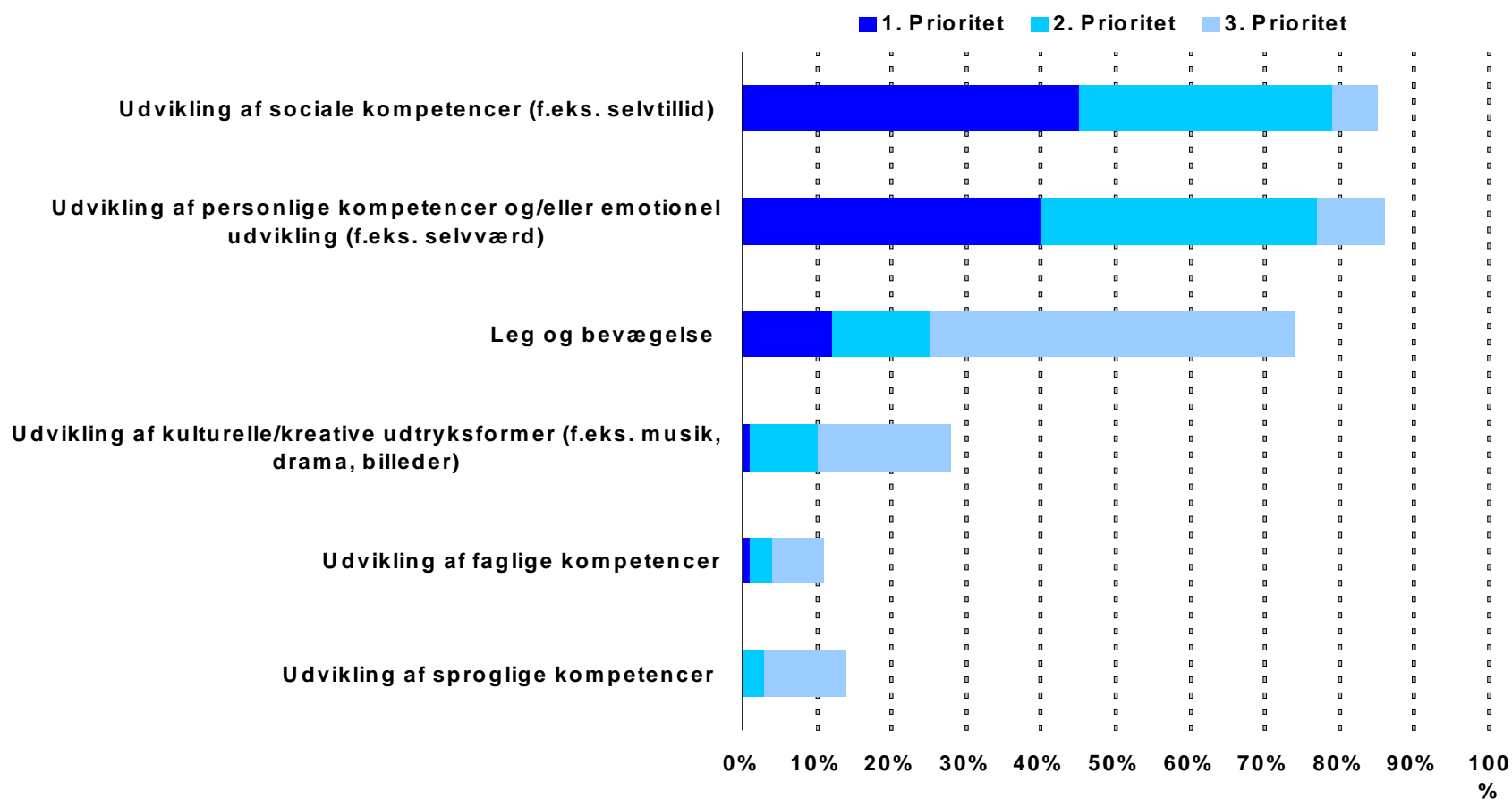
Interviewene forklarer:

- at vælge aktiviteter til og fra styrker børnenes deltagelse i at bygge strukturer op
- valgfrihed (og løse strukturer) medfører også risici for at nogle børn bliver overset
- medbestemmelse i forhold til regler for adfærd fremmer viljen til at efterleve dem
- deltagelse i demokratiske fora træner fornemmelsen af hvordan man agerer i dem og hvad man bruger dem til

Pædagogiske læreplaner i SFO?

- 65 % af ledere og 57 % af medarbejdere mener det er muligt at udforme skriftlige pædagogiske læreplaner for SFO
- 57 % af ledere og 52 % af medarbejdere mener det er hensigtsmæssigt at udforme skriftlige pædagogiske læreplaner for SFO
- Pædagogiske læreplaner kan bruges som redskab til at dokumentere og tydeliggøre SFO's bidrag til børns læring og kompetenceudvikling
- Pædagogiske læreplaner kan bidrage til at styrke pædagogernes faglige position

Indhold i pædagogiske læreplaner for SFO

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse

SFO's integration i skolen (1)

- ifølge 63 % af lederne og 56 % af medarbejdere er SFO og undervisning klart adskilte på deres skole
- 51 % af SFO'erne har et selvstændigt forældreråd ved siden af skolebestyrelsen
- 70 % af lederne i SFO indgår i ledelse og planlægning vedrørende hele skolen
- i 80 % af SFO'erne har medarbejderne timer i undervisningen (44 % har over 7 timer om ugen)
- børn leger med de samme i undervisning og SFO, men de skelner (ifølge medarbejderne) skarpt mellem undervisning og SFO

SFO's integration i skolen (2)

- integrationen kan antage meget forskelligt omfang og mange forskellige former
- Graden af sammenhæng afhænger ikke kun af timetal for pædagogernes deltagelse i undervisningen
- Ledelsesteam eller ej
- Helhedsskole eller ej

Samarbejde mellem lærere og pædagoger

En svær begyndelse pga.

- manglende definition af samarbejdets formål og genstand
- kulturforskelle

Pædagogernes bidrag til samarbejdet

- Særligt blik for de sociale aspekter
- Særlige kompetencer ift. leg-og-læring
- Kan observere børnene i både faste og løse strukturer – oplever dem i forskellige læringsmiljøer
- Hyppigere og ofte mindre formel kontakt til forældre

Rollefordeling mellem lærere og pædagoger

- Forberedelse og gennemførelse af undervisningen
- Skole-hjem-samarbejde

Integration af SFO i skolens virksomhed

Hvad kan kommunerne gøre?

- Støtte en udvikling hen i mod at skole og SFO bliver en virksomhed både i tanke og daglig praksis ved at
- sikre at der defineres og formidles et tydeligt værdigrundlag om at skole og SFO fungerer som en virksomhed
- opfordre til at SFO får plads og opmærksomhed i skolebestyrelsernes arbejde
- opfordre til at selvstændige forældreråd for SFO nedlægges eller at snitfladerne til skolebestyrelsen afklares

Trivsel og udvikling i fritiden – det der virker:

- At børn inddrages i beslutninger på forskellige niveauer
- At børnene deltager i demokratiske fora og øver sig i indflydelse, ansvar og opmærksomhed på egne og andres interesser
- At idealet om valgfrihed nuanceres, så børnene også deltager i aktiviteter der svarer til deres behov
- At børnene fastholdes i deres valg og ser at det har en betydning for andre, både børn og voksne
- At børnene får rum (også fysisk) til lege/aktiviteter hvor organisering og dannelse af strukturer er kernen
- At arbejdet i SFO organiseres så børnene får mulighed for ro, opmærksomhed og fordybelse

Merværdi i skolen – det der virker:

- At pædagoger inddrages i arbejdet med Fælles Mål for elevens alsidige, personlige udvikling
- At pædagogerne kan observere børnene i faste og løsere strukturer
- At lærere og pædagoger har mulighed for at videregive og drøfte observationer
- At pædagogernes kontakt med forældrene bruges aktivt som supplement i skole-hjem-samarbejdet
- At pædagogernes indsigt i børnenes vilkår i hjemmet videreformidles til lærerne
- At pædagogernes kompetencer i forhold til leg-og-læring udnyttes til at nogle kompetencer leges ind

www.eva.dk

